ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF TE ZOMERGEM SPINHOUTSTRAAT

VERSLAG VAN RESULTATEN



ABO Archeologische Rapporten 334

Rapport opgemaakt door: Pedro Pype, Gabriella Kaszas, Melissa Lamberts

Derbystraat 55
9051 Gent

februari 2017
Dossiernr. 20869.R.01
OE: 2017A85
Gent

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief te Zomergem, Spinhoutstraat

Auteurs

Pedro Pype, Gabriella Kaszas, Melissa Lamberts

Projectnummer

- 20869 (intern)
- 2017A85 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Gent, februari 2017

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 334

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	06/01/2017	Interne draft
v1	09/01/2017	Externe draft / definitieve versie
v2	24/01/2017	Definitieve versie

Projectteam	
Functie	*Naam*
Projectleider	Jan Coenaerts
Business Unit Manager	Tim Moerenhout
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts
Director	Didier Reyns/Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1 Verslag van Resultaten 7

1 Inleiding (beschrijvend gedeelte) 7
1.1 Thesaurus 7
1.2 Administratieve gegevens 7
1.3 Doel van het onderzoek 8
1.4 Aanleiding van het onderzoek 8
1.5 Afbakening onderzoeksgebied 8
1.6 Onderzoeksstrategie 10

2 Aard van de bedreiging 11
2.1 Huidige situatie 11
2.2 Toekomstige situatie 11

3 Assessmentrapport: Landschappelijke analyse 14
3.1 Topografische situering 14
3.2 Bodemkundige en geologische situering 18

4 Assessmentrapport: archeologische voorkennis 22
4.1 Beknopte geschiedenis van Zomergem (Inventaris Onroerend Erfgoed ID: 121328): 23
4.2 Inventarissen onroerend erfgoed 23
4.3 Cartografische bronnen 31
4.4 Recente landschapsveranderingen 35

5 Besluit 37
5.1 Interpretatie en datering 37
5.2 Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering 37
5.3 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek 38

6 Kwaliteitscontrole en ondertekening 39

7 Bibliografie 40
7.1 Literaire bronnen 40
7.2 Online bronnen 40

8 Bijlagen: 41
8.1 Grondverzet, Bestaande Toestand, Toekomstige Toestand en Inrichtingsplan 41
8.2 Brief eigenaar 41

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (rood) (Geopunt 2016) 9
Figuur 2: GRB met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016) 9
Figuur 3: kadasterkaart met aanduiding van het studiegebied (bron: cadvec 2016) 10
Figuur 4: Grondplan (1/250) met overzicht van de geplande bouwwerken (bron: Bouwheer 2016). 12
Figuur 5: Toekomstige toestand geprojecteerd op de GRB-kaart (bron: Geopunt 2016) 13
Figuur 6: Toekomstige toestand geprojecteerd op de orthofoto 2012-2015 (bron: Geopunt 2016 13
Figuur 7: Topografische kaart (1:10.000) met aanduiding van het studiegebied (Rood) (Bron: Geopunt 2016) 14
Figuur 8: DTM (1m) met aanduiding hoogteprofielen (bron: Geopunt 2016) 15
Figuur 9 Hillshade (afgeleid van DTM 5m) met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016) 16
Figuur 10: Hoogteprofiel 1 (bron: Geopunt 2016) 16
Figuur 11: Hoogteprofiel 2 (bron: Geopunt 2016) 17
Figuur 12: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016) 18
Figuur 13: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (type 3) (bron: Geopunt 2016) 19
Figuur 14: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart (1:20.0000) met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016) 20
Figuur 15: Gedigitaliseerde tertairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Geopunt 2016). 20
Figuur 16: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (bron: Geopunt 2016) 21
Figuur 17: Tabel met geraadpleegde bronnen 22
Figuur 18: Weergave van de meldingen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed (Inventaris Onroerend Erfgoed, 2016) 24
Figuur 19: Langgestrekte hoeve (Inventaris Onroerend Erfgoed ID 34840) 26
Figuur 20: Hoeve met losse bestanddelen (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed ID 34839) 26
Figuur 21: Hoeve Bogaertstee (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed Id: 34868) 27
Figuur 22: Heove met losse bestanddelen (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed ID: 34867) ... 27
Figuur 23: Hoeve met losse bestanddelen (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed ID: 34810) ... 27
Figuur 24: Hoeve Strepbilk (Inventaris Onroerend Erfgoed ID: 34845) 28
Figuur 25: Alle CAI-meldingen binnen een straal van 1000m 29
Figuur 27: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016) 31
Figuur 28: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016) 32
Figuur 29: Vandermaelen kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016) 33
Figuur 30: Poppkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Rood) en de huidige situatie (bron: Geopunt 2016) 34
Figuur 31: Kleinschalige luchtfoto 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016) 35

Figuur 32: Orthofoto 2013-2015 met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016) 36

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING (BESCHRIJVEND GEDEELTE)

1.1 THESAURUS

Bureaustudie, vervolgonderzoek door middel van proefsleuvenonderzoek

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2017A85
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	Pedro Pype
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2015/00054
Naam + adres onderzoeksgebied	
- straat + nr.:	Spinhoutstraat (zonder nummer)
- postcode :	9930
- fusiegemeente :	Zomergem
- land :	België
Lambercoördinaten (EPSG:31370)	N. 90 957, 72m – 199 626, 14m ZO. 91 111, 71m – 199 474, 49m Z. 91 058, 73m – 199 414, 53m ZW. 90 893, 28m – 199 563, 31m
Kadaster	
- Gemeente :	Zomergem
- Afdeling :	1
- Sectie :	E
- Percelen :	370 a, 371 e, 372 b en 373
Onderzoekstermijn	Februari 2017
Thesauri	Bureaustudie, vervolgonderzoek door middel van proefsleufonderzoek,

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in hoeverre het archeologisch archief dat potentieel aanwezig is op een terrein is bedreigd door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek; in situ bewaring of vrijgave van het terrein.

1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de bouwheer naar aanleiding van het geplande aanleg van een pluimveebedrijf langs de Spinhoutstraat te Zomergem. Er wordt onder meer voorzien in de constructie van 2 nieuwbouw pluimveestallingen van 24x90m uitgerust met onder meer mestkelders, krachtvoedersilo's en een verwarmingsinstallatie, een loods van 20x50m, een infiltratievijver en een woonhuis van 10x20m. Verder wordt nog voorzien in de aanleg van allerhande nutsleidingen en verhardingen.

Deze geplande werken kaderen in een stedenbouwkundige aanvraag met ingreep in de bodem. Het onderzoeksgebied ligt niet volledig in gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt en niet binnen gabarit bestaande lijninfrastructuur. Het onderzoeksgebied ligt niet (gedeeltelijk) in een beschermde archeologische site en niet (gedeeltelijk) in een vastgestelde archeologische zone. De perceel oppervlakte is groter dan 3000m^2. De bodemingreep zal de 1000m^2 overschrijven. De aanvrager is publiekrechtelijk. Er moet in het kader van het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet).

Teneinde conform te zijn met huidige regelgeving inzake ruimtelijke ordening en meer bepaald in functie van de aanvraag van de stedenbouwkundige vergunning, wenst de opdrachtgever nu op korte termijn een opdracht te laten uitvoeren voor een archeologisch vooronderzoek. Het resultaat van deze opdracht zal mee deel uitmaken van de latere stedenbouwkundige aanvraag.

Het onderzoeksgebied situeert zich in een zone met in het verleden een lage densiteit aan bebouwing. Volgens het gewestplan is het onderzoeksgebied gelegen in agrarisch gebieden (0900).

1.5 AFBAKENING ONDERZOEKSGEBIED

Het onderzoeksgebied bevindt zich langs de zuidoostelijke zijde van Spinhoutstraat en ten noorden van de Rostraat van Zomergem op percelen 370 a, 371 e, 372 b en 373. Het centrum van Zottegem bevindt zich ca 3km ten noordoosten van het terrein terwijl het voormalige gemeente Ro bevindt zich ca 500 meter ten zuidoosten van het studiegebied. De gemeentes Pauswelsbos en Hoestel zijn ca 1km afgelegen van het onderzoeksterrein.



Figuur 1: Luchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het studiegebied (rood) (Geopunt 2016)



Figuur 2: GRB met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016)



Figuur 3: kadasterkaart met aanduiding van het studiegebied (bron: cadvec 2016)

1.6 ONDERZOEKSSTRATEGIE

Volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe werd zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geven inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hfst 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

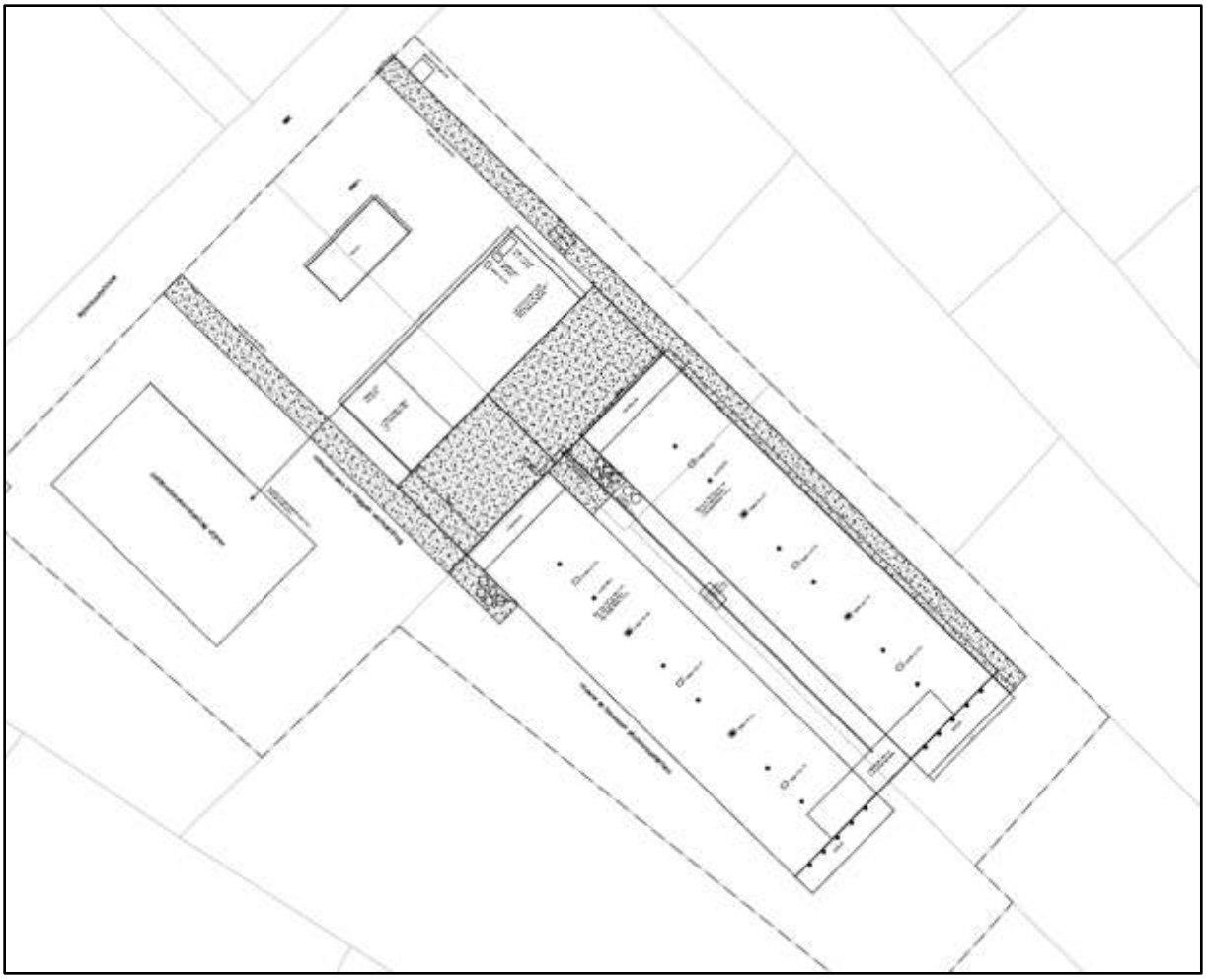
2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

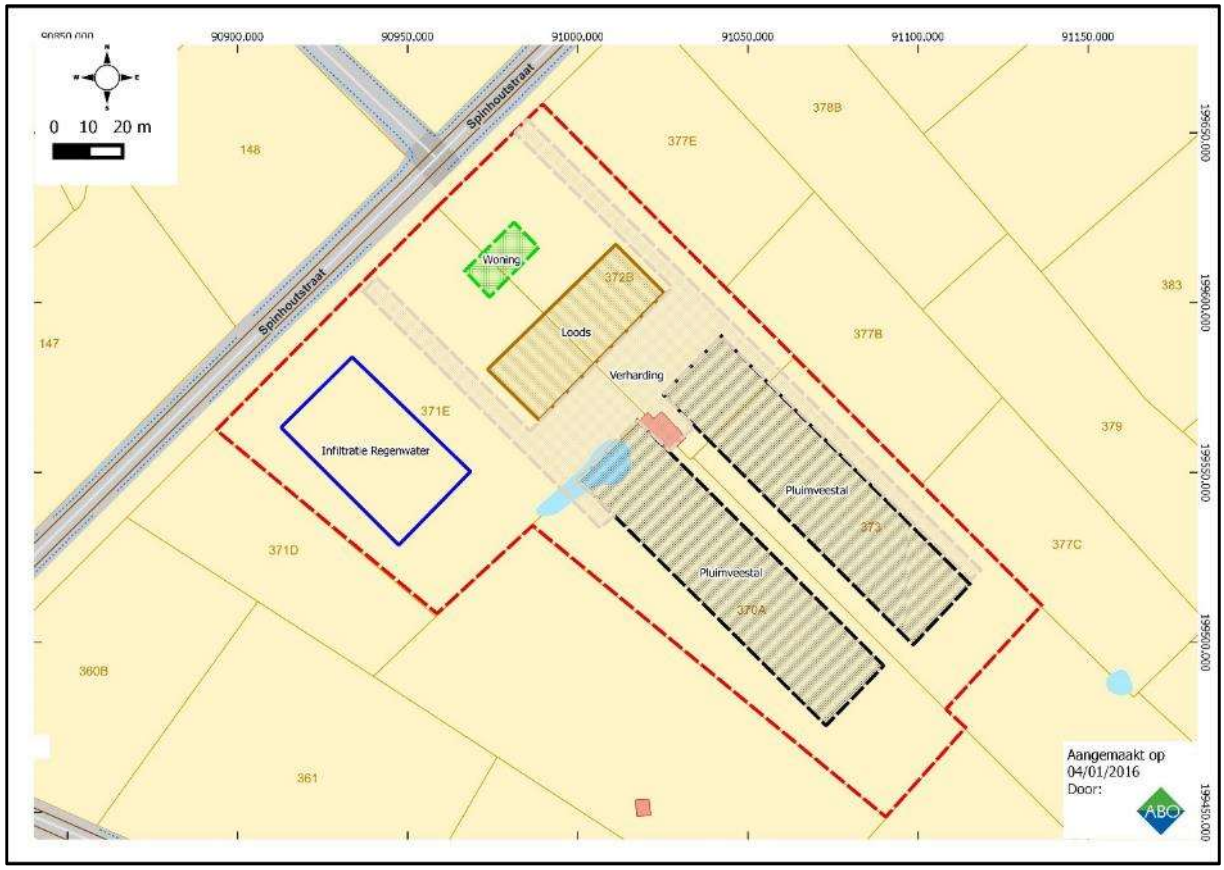
De geplande werken vinden plaats langs de Spinhoutstraat te Zomergem. Langsheen de percelen bevinden zich bomenrijen en op het midden van het terrein staat een kleine tijdelijke gebouw. Het terrein word momenteel in gebruik genomen voor agrarische doeleinden, vooral als weiland of als akkerland.

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

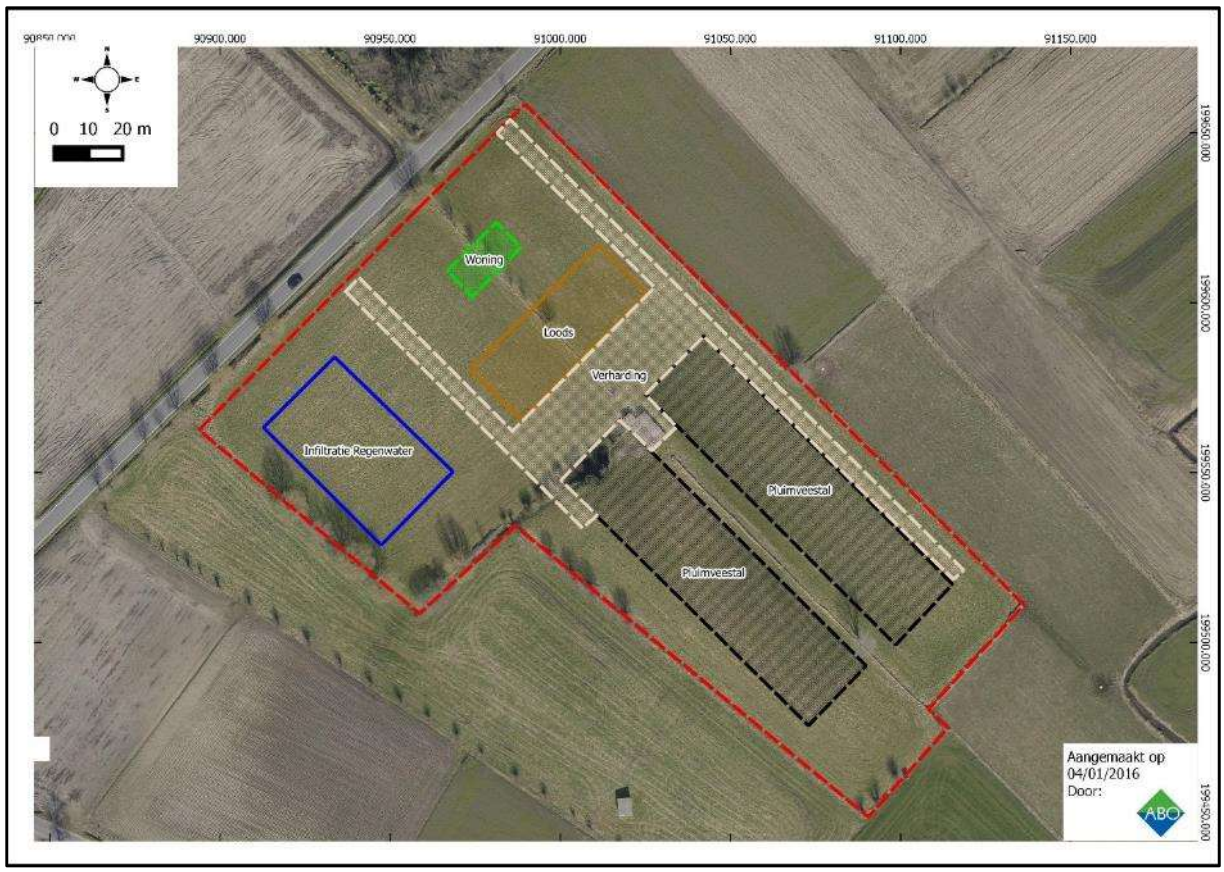
De geplande werken voorzien in de aanleg van een pluimveebedrijf. Er wordt onder meer voorzien in de constructie van 2 nieuwbouw pluimveestallingen van 24x90m die elk 2160 m² oppervlakte hebben, uitgerust met onder meer mestkelders, krachtvoedersilo's en een verwarmingsinstallatie, een loods van 20x50m, met oppervlakte 1000 m² , een infiltratievijver en een woonhuis van 10x20m, met oppervlak van 200 m². Verder wordt nog voorzien in de aanleg van allerhande nutsleidingen en verhardingen. Het heel oppervlakte word voorzien van verharding , die in een fundering van 60 cm komen liggen en de asfalt zelf 15cm bedraagt.
De dieptes van de verschillende ingrepen in het bodem zijn op dit moment niet exact gekend, ze moeten nog bepaald worden op basis van nog uit te voeren sonderingen. Naar analogie met nutsleidingen onder voetpaden in bewoning kan gesteld worden dat ze 1-1.20 meter diep het bodemarchief treffen in een aanlegbreedte van 1.5 meter. Riolering word op 2-2.5 meter diep aangelegd in een breedte van 3 meter.
Men kan wel ervan uitgaan dat de geplande werken het op de hele onderzoeksterrein de archeologisch interessante lagen gaan aantasten en vernielen, daardoor verder onderzoek noodzakelijk is.



Figuur 4: Grondplan (1/250) met overzicht van de geplande bouwwerken (bron: Bouwheer 2016).



Figuur 5: Toekomstige toestand geprojecteerd op de GRB-kaart (bron: Geopunt 2016)



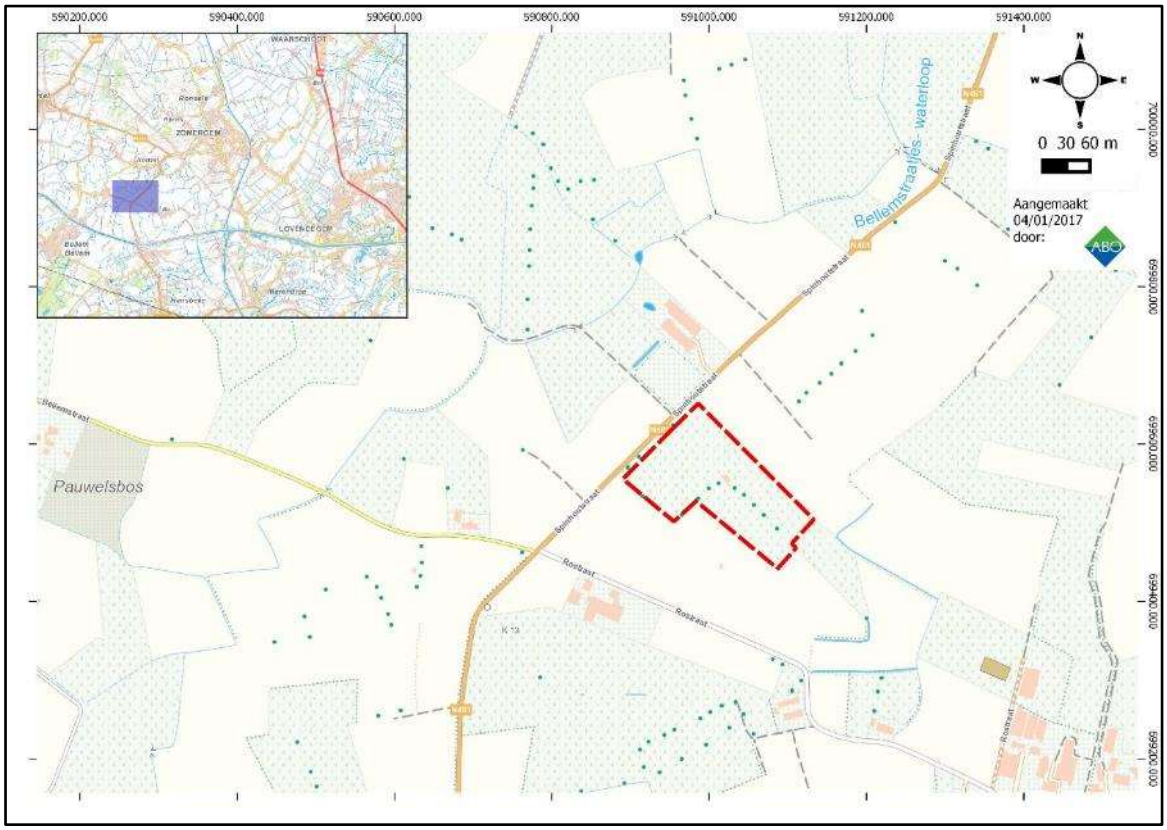
Figuur 6: Toekomstige toestand geprojecteerd op de orthofoto 2012-2015 (bron: Geopunt 2016

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

Het onderzoeksgebied bevindt zich ca. 3km ten zuidwesten van het centrum van Zomergem onmiddellijk ten zuidoosten van de Spinhoutstraat en ten noorden van de Rostraat. Het gemeente Ro bevindt zich ca 500 meter ten zuidoosten van het studiegebied. De gemeentes Pauswelsbos en Hoestel zijn ca 1km afgelegen van het onderzoeksterrein. De omgeving is ook gekarakteriseerd door de verschillde waterlopen en waterwegen. Zo bevindt zich het Kanaal van Gent naar Oostende ca 1200 meter ten zuiden van het studiegebied, terwijl het Kanaal van de Leie 2.5km ten oosten van het terrein. Waterloop is een watergang die aangelegd is voor de waterafvoer, meestal in onderhoud bij een waterschap. Zo bevinden zich meerder waterlopen in de directe omgeving van de site, zoals de Bellemstraatjeswtaerloop ca 180 meter ten noord-noordwesten van het terrein, of de Berrenteswtaerloop ca km ten zuidoosten van het studiegebied en ten slotte de Lijkstroomwaterloop ca 900 meter ten noordoosten van het terrein.

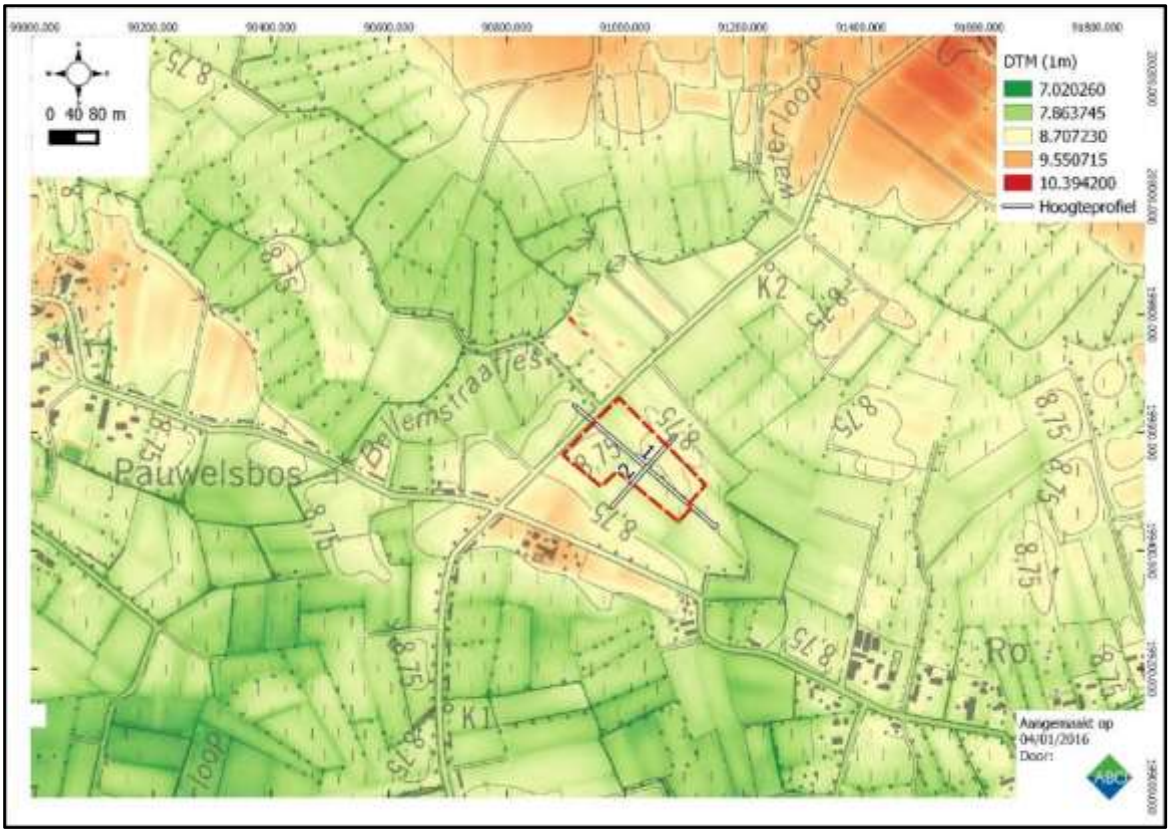


Figuur 7: Topografische kaart (1:10.000) met aanduiding van het studiegebied (Rood) (Bron: Geopunt 2016)

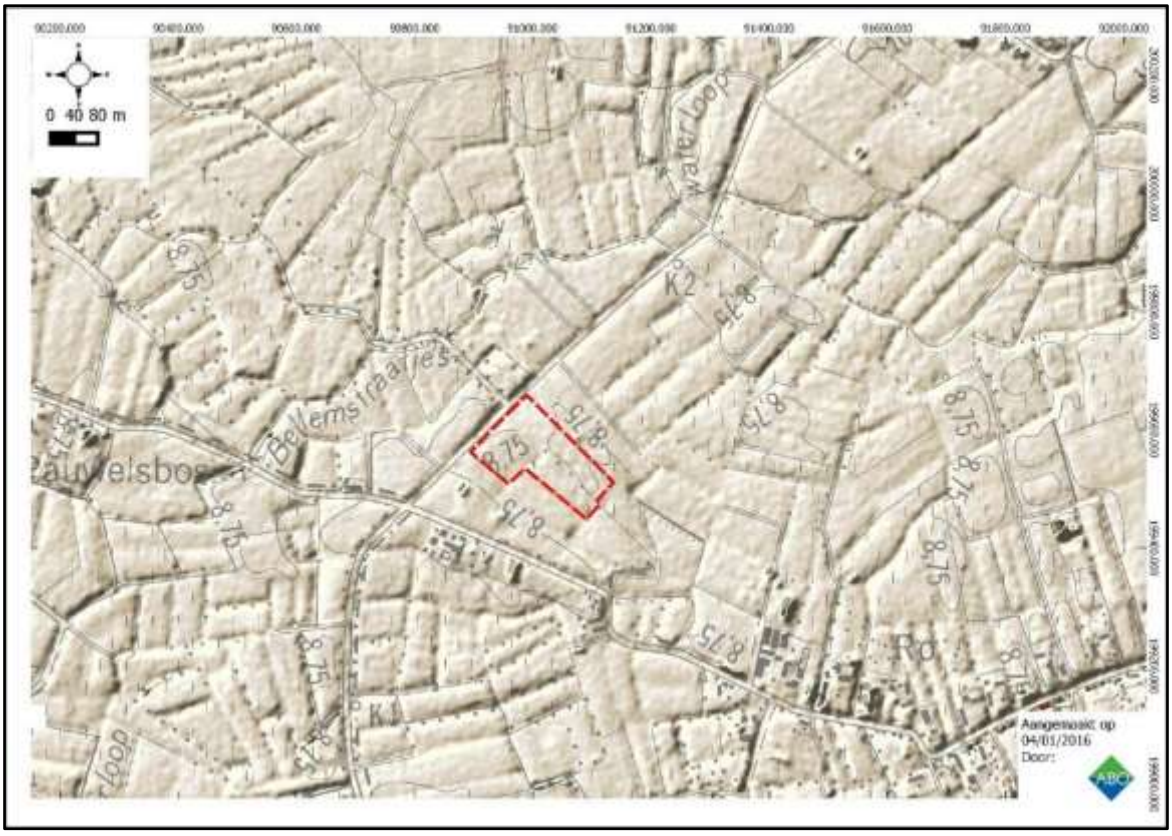
3.1.2 HOOGTEVERLOOP

Het reliëf ter hoogte van het onderzoeksgebied kenmerkt zich door een overwegend vlak verloop met een hoogte van gemiddeld 8,75m TAW. De laagste punten zijn rond 8.4m TAW en zijn eerder op de noordelijke gedeelte van het terrein, terwijl het hoogste punten van het onderzoeksgebied zijn 8.7m TAW en bevinden zich vooral in het midden van het terrein.

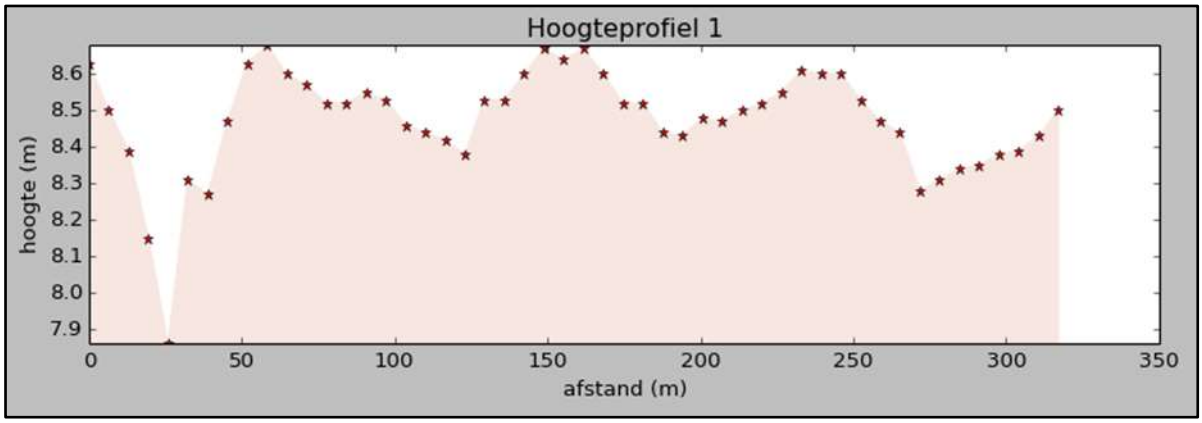
Het onderzoeksterrein is ten zuiden gelegen van het hogere cuesta van Oedelem-Zomergem. Het behoort tot het Zandig Vlaanderen. Centraal verheft zich de kleiige cuesta of assymetriche heuvelrug die zich als zogenaamd erosiereliëf uitstrekt van Oedelem tot Zomergem. De bodem is hoofdzakelijk samengesteld uit lemige zandgronden uit het Eoceen. Bijzonder zijn de 10-15m dikke kleilagen uit het Bartoon, die vaak eeuwenlang werden ontgonnen in functie van steenbakkerij. Binnen de smalle valleien van de cuesta ontstaan vaak kleine beekstelsels die richting het Kanaal Gent-Brugge wateren. (Bron :inventaris Onroerend Erfgoed 122138)



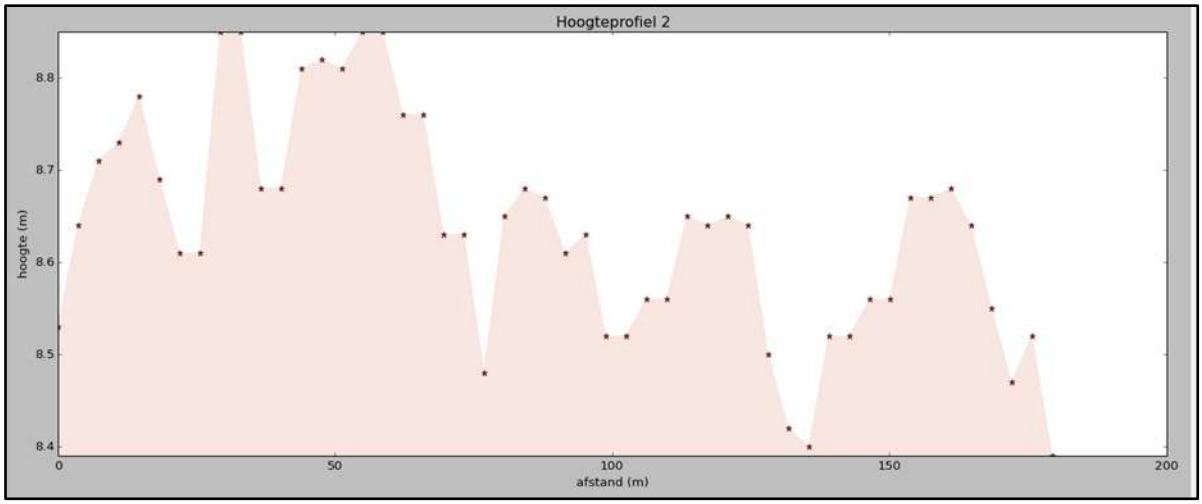
Figuur 8: DTM (1m) met aanduiding hoogteprofielen (bron: Geopunt 2016)



Figuur 9 Hillshade (afgeleid van DTM 5m) met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016)



Figuur 10: Hoogteprofiel 1 (bron: Geopunt 2016)



Figuur 11: Hoogteprofiel 2 (bron: Geopunt 2016)

3.2 BODEMKUNDIGE EN GEOLOGISCHE SITUERING



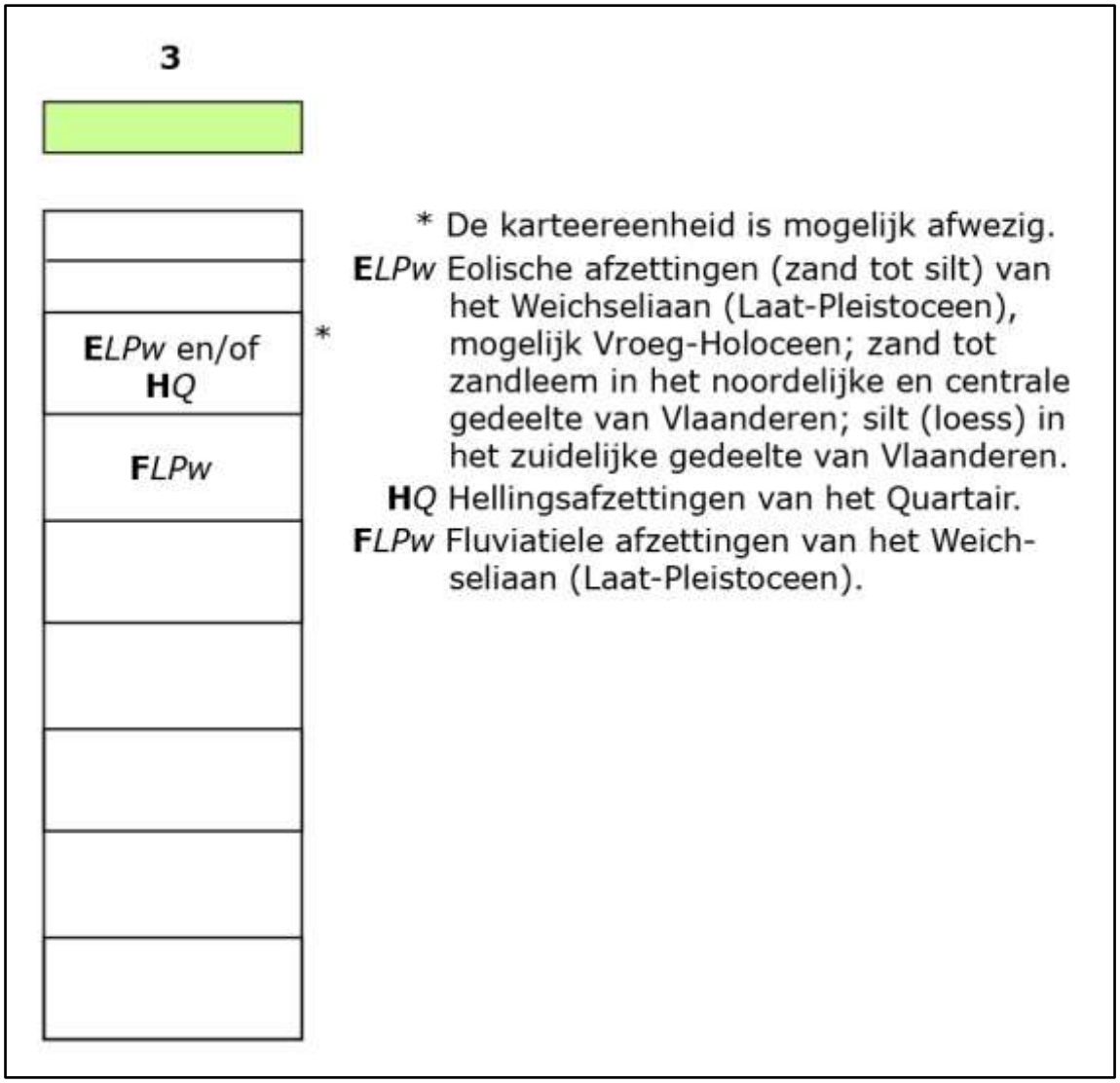
Figuur 12: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016)

Landschappelijk en geomorfologisch behoort het noordwestelijk gedeelte van Zomergem tot de steilrand van de cuesta van Oedelem-Zomergem (28 m TAW te Rijvers). De rest van de gemeente, alsook de omgeving van het projectgebied, maakt deel uit van de opgevulde Vlaamse Vallei met een vlak tot licht golvend reliëf (van 7 tot 12 m TAW).

Volgens de digitale bodemkaart bestaat de bodem binnen het onderzoeksgebied hoofdzakelijk uit matig droge zandgronden met duidelijke humus en/of ijzer B horizont (bodemserie **Zcg**)((Van Ranst & Sys 2000, p. 78). Het uiterst zuidoostelijke deel is gesitueerd ter hoogte van matig natte zandgronden met verbrokkelde humus en/of ijzer B-horizont (bodemserie **Zdh**) (Van ranst & Sys 2000, p. 135). Dit type bodem is kenmerkend voor matig natte podzolgebieden.

Het tertiair substraat binnen het plangebied wordt gevormd door de Formatie van Vlierzele (type GV) en kenmerkt zich door groen tot grijsgroen zand, soms kleihoudend, plaatselijk dunne zandsteenbankjes, glauconiet- en glimmerhoudend.

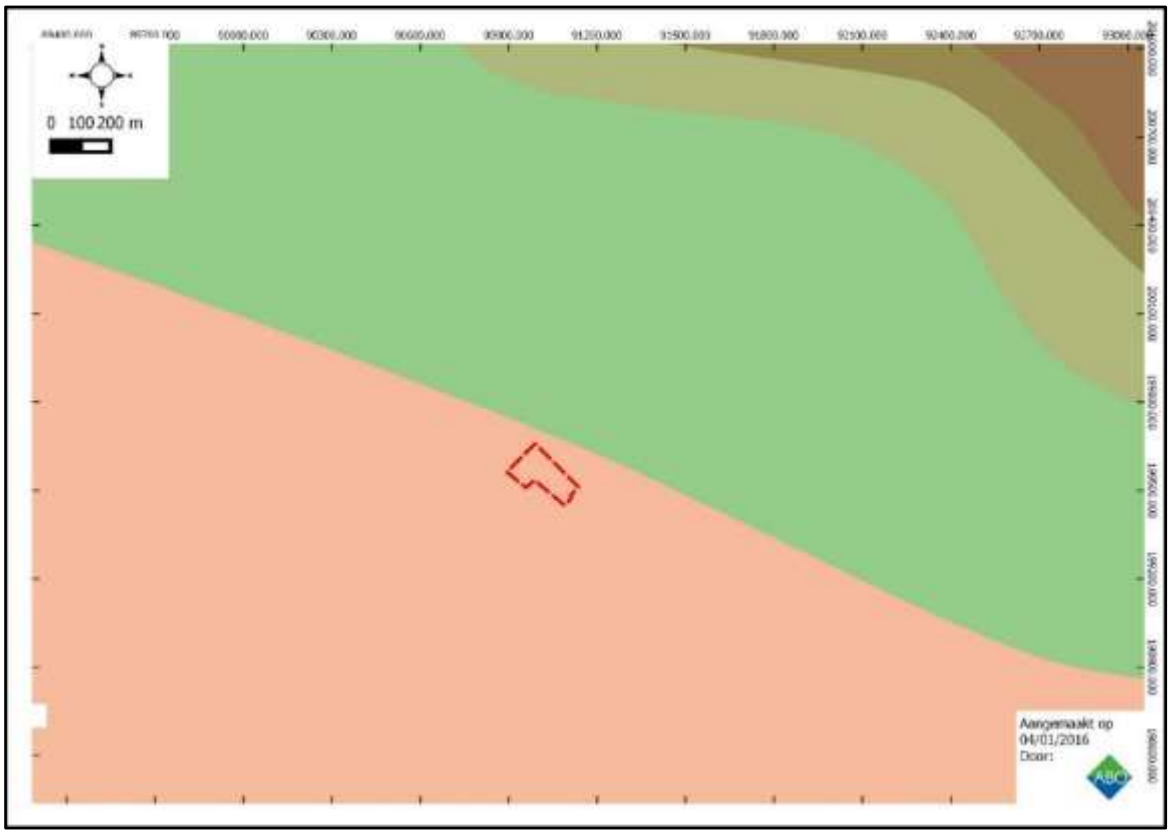
Volgens de quartairgeologische kaart komen er geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen voor bovenop de Pleistocene sequentie.



Figuur 13: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het studiegebied (type 3) (bron: Geopunt 2016)



Figuur 14: Gedigitaliseerde quartairgeologische kaart (1:20.0000) met aanduiding van het studiegebied (rood) (bron: Geopunt 2016)

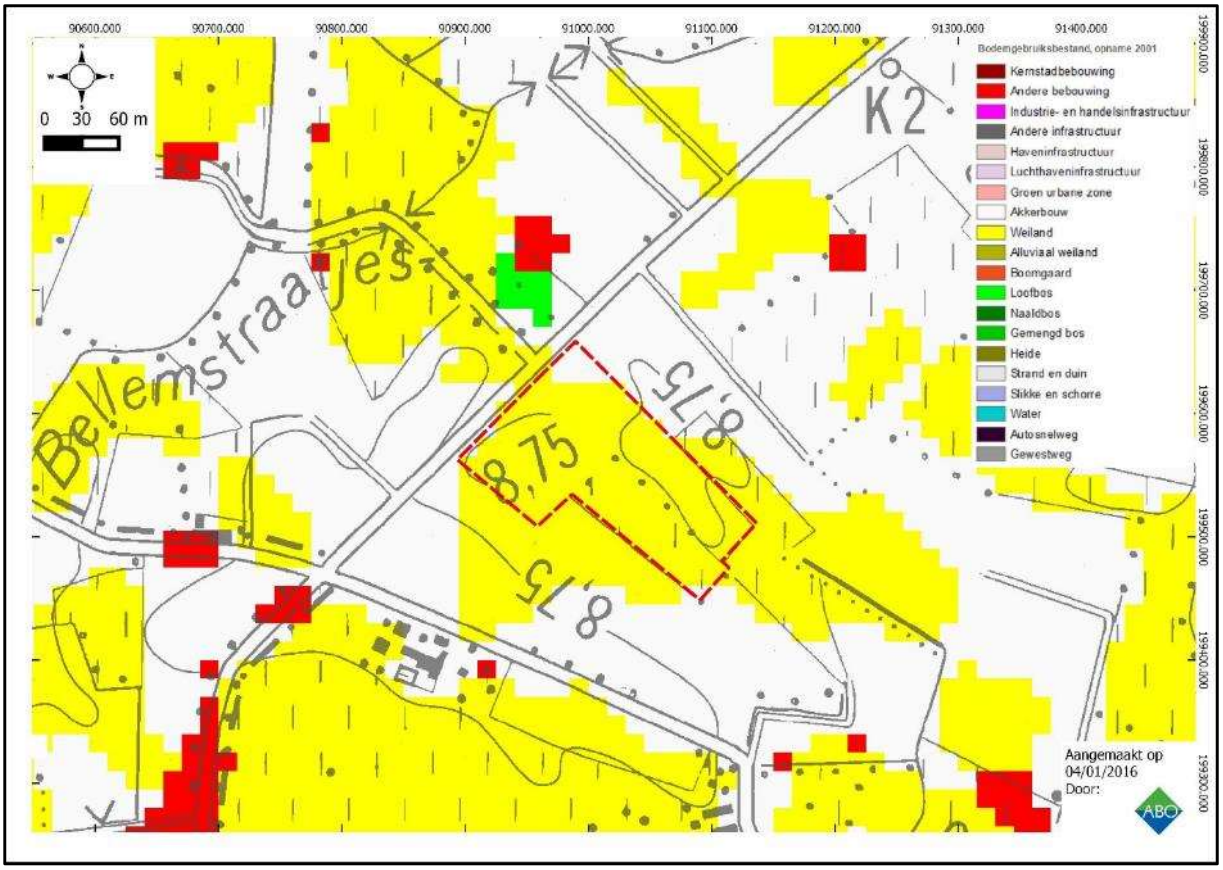


Figuur 15: Gedigitaliseerde tertairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Geopunt 2016).

3.2.1 BODEMEROSIEKAART

De bodemerosie ter hoogte van het studiegebied werd niet gekarteerd. In de brede regio is het erosiepotentieel over het algemeen zeer laag tot verwaarloosbaar laag. Het erosiepotentieel van het studiebied sluit hier wellicht sterk bij aan. Een dergelijk laag erosiepotentieel is bevorderlijk voor de bewaring van mogelijke archeologische resten in de ondergrond.

3.2.2 BODEMGEBRUIKSKAART



Figuur 16: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) (bron: Geopunt 2016)

Het studiegebied is gekarteerd als weiland (geel) en voor een klein deel als akker (wit).

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 3 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris Archeologische zone	Niet van toepassing
Landschapsatlas	Niet van toepassing
Inventaris Bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.1.1
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Niet van toepassing
Bouwkundige gehelen	Niet van toepassing
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.1.2
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Niet van toepassing
Wereldoorlog relicten	Niet van toepassing
Cartografische bronnen	
Frickxkaart (ca. 1745)	Niet relevant, niet gedetailleerd genoeg maar wel vermeld, cf. 4.2.1
Ferrariskaart (ca. 1771-1778)	Relevant, cf. 4.2.2
Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)	Relevant, cf. 4.2.3
Vandermaelen kaarten (1846- 1854)	Relevant, cf. 4.2.4
Popp kaarten (1842-1879)	Relevant, cf. 4.2.5

Figuur 17: Tabel met geraadpleegde bronnen

4.1 BEKNOPTE GESCHIEDENIS VAN ZOMERGEM (INVENTARIS ONROEREND ERFGOED ID: 121328):

De oudste vermelding Sumaringahem, een Merovingische nederzettingsnaam, dateert uit de 9de eeuw, doch archeologische vondsten zouden al wijzen op bewoning tijdens de Bronstijd en op menselijke aanwezigheid tijdens de Gallo-Romeinse periode. Een andere aanwijzing voor de oude oorsprong van Zomergem zou de ligging zijn van het dorpscentrum nabij de samenkomst van twee oude Gentwegen: de oudste via Kerkstraat en Rijvers en de grens met Oostwinkel, ten noorden van het centrum van Ursel via Knesselare naar Brugge; een jongere handelsweg langs de huidige Alfons Sifferstraat en Nekke door de dorpskernen van Ursel en Knesselare. De Dreef, die de Markt met parochiekerk in het dorpscentrum verbond met het verdwenen kasteel van de heren van Zomergem, gaf via Motje aansluiting over Lovendegem en Vinderhoute met Gent.

Zomergem was een primitieve parochie waarvan het patronaat in 1171 door de bisschop werd geschonken aan het kapittel van Doornik. De parochies Lovendegem, Waarschoot, Ronsele en Oostwinkel ontstonden door afscheiding van de moederparochie Zomergem. Het ambacht Zomergem, waartoe belangrijke gedeelten van Zomergem, Ronsele, Oostwinkel en een deel van Waarschoot behoorden, ging terug tot de middeleeuwen en hing af van de kasselrij van de Oudburg van Gent. In 1563 viel het ambacht uiteen en vormden Waarschoot, Ronsele en Oostwinkel samen een afzonderlijk ambacht naast het ambacht Zomergem. De oudste gegevens omtrent de heren van Zomergem, als eigenaars van de gelijknamige heerlijkheid, gaan terug tot de 11de eeuw. Sinds de 13de eeuw kwam de heerlijkheid in handen van diverse families. Daarnaast bevonden zich nog talrijke andere heerlijkheden en lenen in de gemeente.

Het kanaal Gent-Brugge werd van 1613 tot 1623 voor een groot deel gegraven in de bedding van de oude Durme, aan de zuidrand van Zomergem. Noch dit kanaal, noch het Schipdonkkanaal dat vanaf 1850 Zomergem van zuid naar noord doorsnijdt, hebben veel economisch nut gebracht. Een kilometer oostwaards van het gemeente Schipdonk kruisen de twee kanalen. De plaatselijke toponiemen onthullen hier meteen een stuk historie. Schipdonk betekent ‘droge plek’, in dit geval de oever van het riviertje de Durme terwijl de naam van de toenmalige gemeente Ro wijst op ‘roden, rooien’ (=ontginnen), Overdam betekend een verhoogde doorgangsweg in moerassig gebied en Durmen verwijst naar de vroegere Durme. (Bron: mijnplatteland.com)

In 1642 bezat Maarten Snouckaert, heer van Zomergem, zeven molens te Zomergem. In de tweede helft van de 19de eeuw telde Zomergem nog elf windmolens waarvan vier op de wijk Beke. Geen enkele windmolen bleef bewaard. Afgezien van de traditioneel verspreide agrarische nijverheden kende Zomergem geen opmerkelijke industrialisatie. Wat de textielnijverheid betreft kwamen in de tweede helft van de 19de eeuw slechts twee fabrieken werkelijk goed van de grond. Zomergem behoorde wel tot de gemeenten in de omgeving van Gent die faam verwierven sinds begin 20ste eeuw omwille van hun bloementeelt. De bedrijvigheid was hier voornamelijk toegespitst op de azaleacultuur. De bombardementen tijdens de Eerste Wereldoorlog richtten aan de bebouwing in de gemeente aanzienlijke schade aan.

4.2 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

De overzichtskaart van het Geoportaal Onroerend Erfgoed geeft voor het gebied onmiddellijk aangrenzend aan het studiegebied geen enkele melding van:

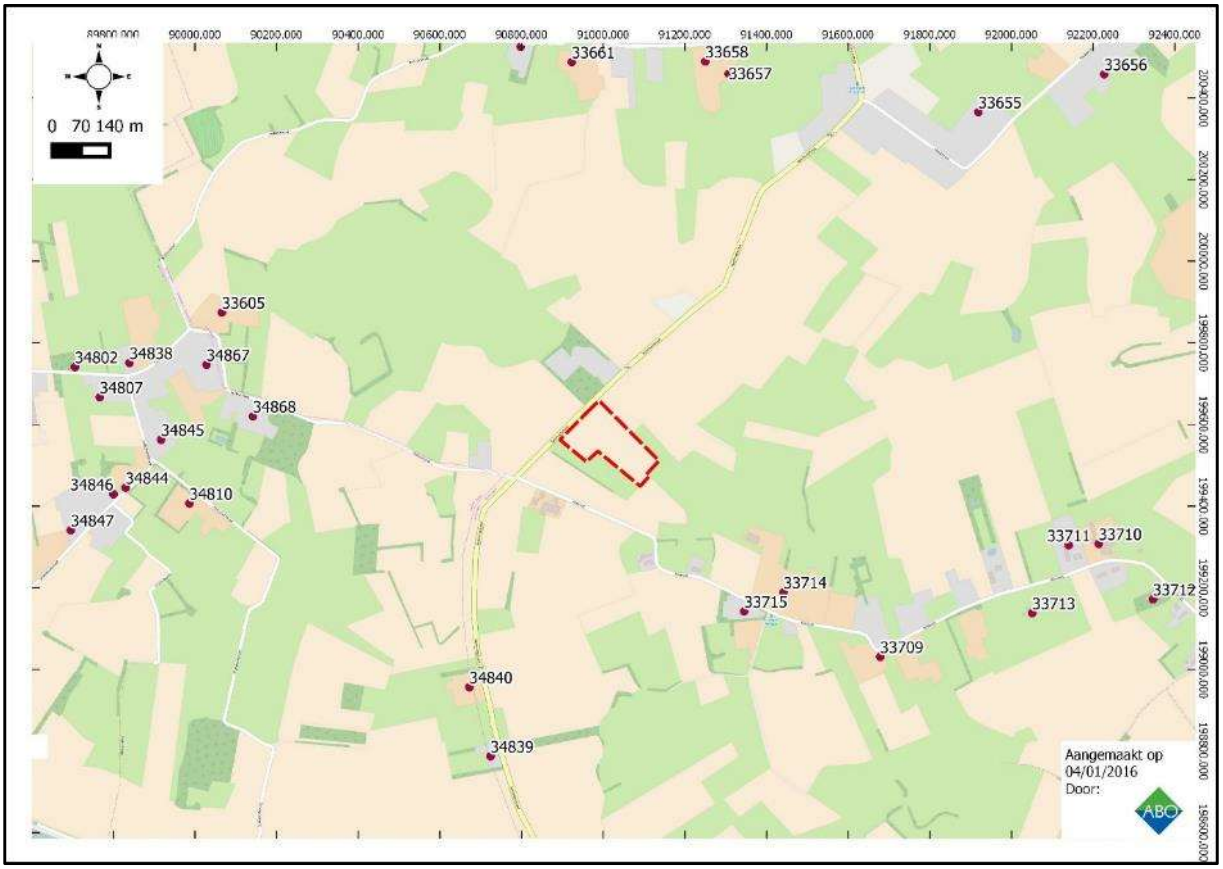
- Beschermde archeologische sites,
- Beschermde stads- en dorpsgezichten,
- Vastgestelde landschapsrelicten

- Zones opgenomen in het archeologisch inventaris,
- Wereldoorlogrelicten/zones.

Een <u>beschermde stads- en dorpsgezicht</u> bevindt zich ca 1kilometer ten zuidoosten van het studiegebied, namelijk een Hoeve met losse bestanddelen:omgeving (ID 11176) De bescherming omvat de percelen en gebouwen van de hoeve te Rostraat 6, met inbegrip van de als monument beschermde dwarsschuur en hekkens ment borstwering die toegang geven tot het terrein. Het als monument beschermde woonhuis maakt geen deel uit van de bescherming als dorpsgezicht. De percelen en gebouwen van het aanpalende boerenerf te Rostraat 4 zijn wel opgenomen in de bescherming als dorpsgezicht. Het geheel dateert uit de derde kwart van de 19de eeuw.

4.2.1 INVENTARIS BOUWKUNDIG ERFGOED

In de onmiddellijke omgeving van het projectgebied is geen relevant bouwkundig erfgoed aanwezig. Wel worden ten zuiden, meer bepaald langs de Rostraat, een 7-tal bouwkundige relicten vermeld in de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed. Illustratiemateriaal ontbreekt voor verschillende bouwkundig erfgoed op de site van Inventaris Onroerend Erfgoed. De erfgoedwaarden binnen de straal van 500 meter worden in detail besproken. Erfgoedwaarden tot 1km afstand worden in de tabel hieronder opgesomd. Erfgoedwaarden die verder dan 1 Km liggen van het studiegebied worden hier niet besproken wegens de grote afstand de geringe relevantie voor de studie.



Figuur 18: Weergave van de meldingen uit de Inventaris Onroerend Erfgoed (Inventaris Onroerend Erfgoed, 2016)

Onderstaande tabel geeft een beknopte inhoud en locatie van het bouwkundig erfgoed rond het studiegebied.

ID	Locatie	Omschrijving	Datering	Status
33715	Rostraat 31, Zomergem (ca 330 meter ten zuidoosten van het studiegebied)	Boerenwoning	/	Bewaard
33714	Rostraat 26, Zomergem (ca 350 meter ten zuidoosten van het studiegebied)	Hoeve met losse bestanden	18de eeuw	Bewaard
33709	Rostraat, Zomergem (ca 720 meter ten zuidoosten van het studiegebied)	Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën	Vierde kwart 19de eeuw	Bewaard
33713	Rostraat 19, Zomergem (ca 1km ten zuidoosten van het studiegebied)	Hoeve met losse bestanddelen	Eerste helft 19de eeuw	Bewaard
34840	Spenningstraat 3, Aalter (ca 630 meter ten zuidwesten van het studiegebied)	Langgestrekte hoeve	Eerste helft 19de eeuw	Bewaard
34839	Spenningstraat 2, Aalter (ca 770 meter ten zuidwesten van het studiegebied)	Hoeve met losse bestanddelen	19de eeuw	Bewaard
34868	Zuttershoek 12, Aalter (ca 780 meter ten noordwesten van het studiegebied)	Hoeve Bogaertstee	18de eeuw	Bewaard
34867	Zuttershoek 6, Aalter (ca 880 meter ten noordwesten van het studiegebied)	Hoeve met losse bestanddelen	Tweede kwart 17de eeuw	Bewaard
33605	Bellemstraat 4, Zomergem (ca 910 meter ten noordwesten van het studiegebied)	Hoeve Lindestee	18de eeuw	Bewaard
34810	Hulsdonkstraat 1, Aalter (ca 940m ten	Hoeve met losse bestanddelen	Tweede kwart 17de eeuw	Bewaard

	noordwesten van het studiegebied)			
34845	Stekelbeekstraat 7, Aalter (ca 1020m ten noordwesten van het studiegebied)	Hoeve Strepbilk	nvt	Bewaard



Figuur 19: Langgestrekte hoeve (Inventaris Onroerend Erfgoed ID 34840)



Figuur 20: Hoeve met losse bestanddelen (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed ID 34839)



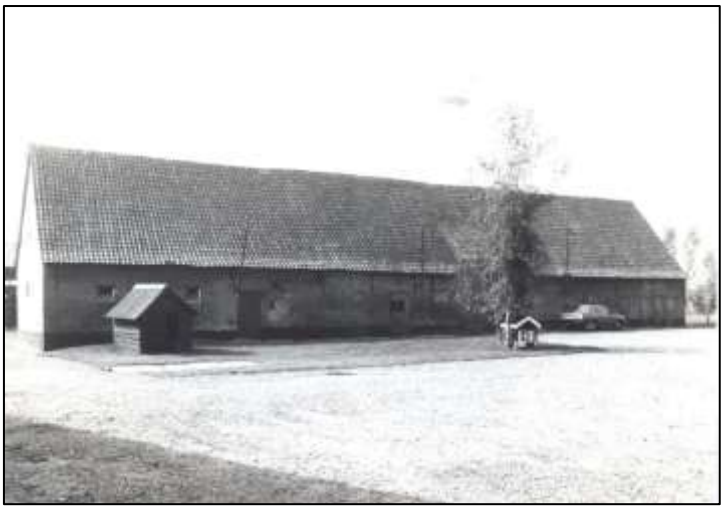
Figuur 21: Hoeve Bogaertstee (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed Id: 34868)



Figuur 22: Heove met losse bestanddelen (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed ID: 34867)



Figuur 23: Hoeve met losse bestanddelen (Bron: Inventaris Onroerend Erfgoed ID: 34810)



Figuur 24: Hoeve Strepbilk (Inventaris Onroerend Erfgoed ID: 34845)

- ID: 33709

De Neogotische kapel van 0nze-Lieve-Vrouw van Zeven Weeën werd opgericht tussen nummers 25 en 27, aan een hoek in het straattracé. Het bouwjaar is vermeld op twee hardstenen gevelstenen`in de hoeklisenen van de voortrapgevel met volgende opschriften: links "P.J. DE RYCKE-STANDAERT / BURGEMEESTER / 1893" en rechts "D. FORDEYN / PASTOOR / 1893". Ingewijd op 3 april 1894. Na oorlogsschade werd de kapel in 1923.

- ID: 33710

Het betreft een hoeve met achterin gelegen een zuidelijk georiënteerd bakstenen boerenhuis van vijf traveeën onder zadeldak met dakpannen. In de moerbalk van de houten zoldering van de woonkamer is het jaartal 1736 gesneden.

- ID: 33711

Deels omgrachte hoeve met losse bestanddelen met voorin gelegen een 19de eeuw boerenhuis van zeven traveeën en anderhalve bouwlaag onder zadeldak met dakpannen.

- ID: 33712

Nr. 11-13. Betreft een gerenoveerde tweegezinswoning in een lang Z.O. georiënteerd boerenhuis van acht traveeën onder zadeldak met dakpannen, in oorsprong mogelijk opklimmend tot de 18de eeuw.

- ID: 33713

Nr. 19. Voormalige hoeve met losse bestanddelen. O.a. een boerenhuis van vier traveeën onder zadeldak met dakpannen, in oorsprong minstens opklimmend tot de eerste helft van de 19de eeuw.

- ID: 33714

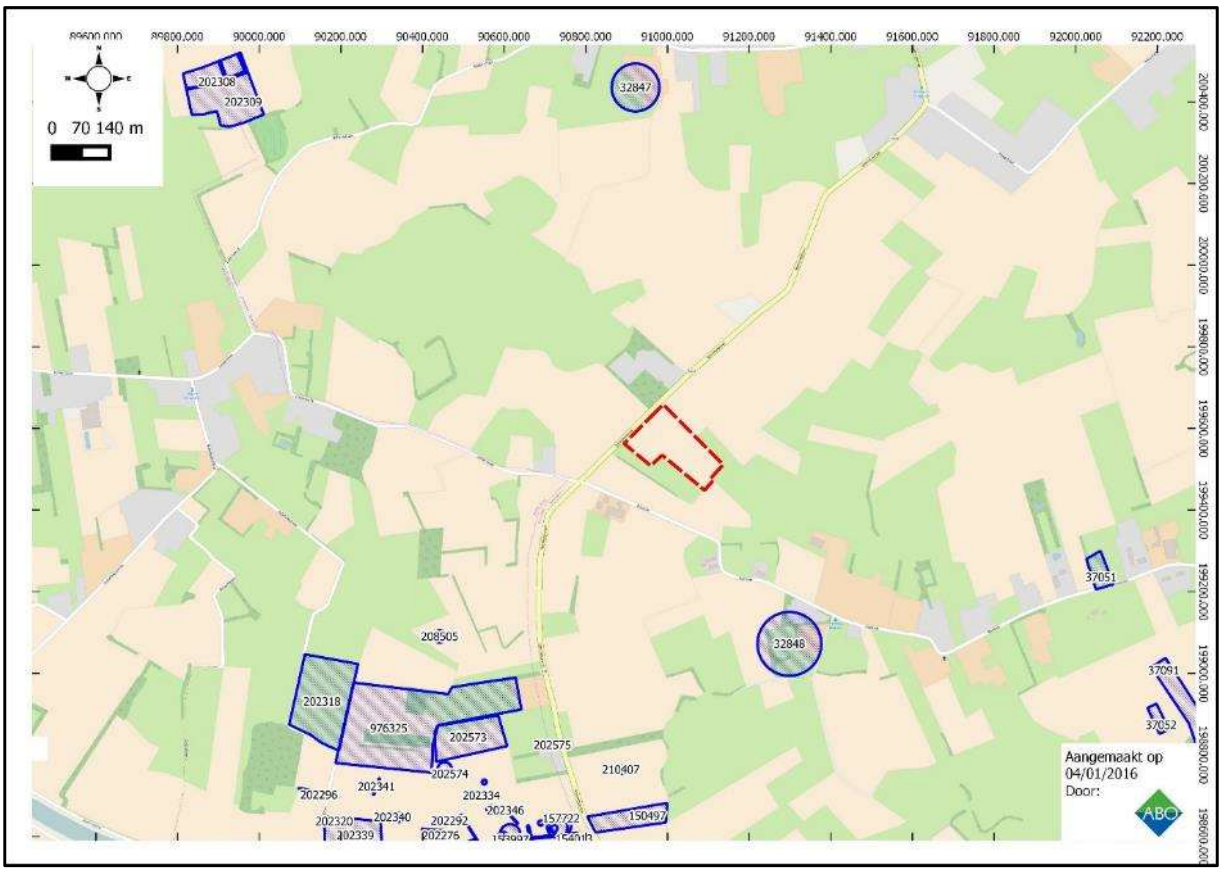
Nr. 26. Hoeve met losse bestanddelen met o.a. een langgerekt boerenhuis van vier traveeën onder zadeldak met dakpannen, in oorsprong waarschijnlijk uit de 18de eeuw.

ID: 33715

Nr. 31. Betreft een merkwaardig boerenhuis in versteende vakwerkbouw van negen traveeën onder zadeldak met dakpannen. In de houten latei boven de voordeur is het jaartal 1656 gesneden. De gevel

vertoond nog zichtbaar stijl- en regelwerk en drie balkkoppen van boomstamvormige moerbalken op inwendige schoren, boven de middenstijlen van drie van de houten bolkozijnen vensters. Diverse vakken in de rechtse travee zijn opgevuld met metselwerk in visgraatverband. Rechts, vensters met groen- en witgeverfde luiken.

4.2.2 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)



Figuur 25: Alle CAI-meldingen binnen een straal van 1000m

Hieronder volgt een beschrijving van de Archeologische meldingen aanwezig in de Centraal Archeologische Inventaris. Meldingen binnen de straal van 1 km worden in de tabel vermeld beneden, terwijl locaties binnen de straal van 500meter worden ook in detail besproken.

Tabel 1: CAI meldingen binnen de straat van 1 Km

ID	Locatie (tot op 15m nauwkeurig)	Omschrijving	Datering	Afstand tot terrein (m)
32848	Hansebekeveer, Zomergem	"middeleeuwse bewoning"	Middeleeuwen	540 meter ten zuidoosten
37051	Rostraat I, Zomergem	Site met Walgracht – tweetam grachtstructuren gevonden en mogelijk in verband gebracht	Late Middeleeuwen	1080 meter ten zuidoosten

		worden met bewoning type “moated site”		
208505	Spenningstraat, Bellem	Losse vondst : Gesp naar Whitehead R. tussen 1250-1400	Late Middeleeuwen	750 meter ten zuidwesten
976325	Kouterloop /Hansbekeveer, Bellem	-Gronsporen –gracht en kuil – met handgevormde scherven, oostgallische terra sigillaga, romeins aardewerk en romeins dakpannen	Midden-Romeinse tijd	840 m ten zuidwesten
202318	Locatie werd niet gevonden, staat blanco in de CAI.	/	/	870m ten zuidwesten
202573	Hansbekeveer, Bellem	nederzettingssporen	onbepaald	900m ten zuidwesten
210407	Hansbekeveer, Zomergem	Metaldetectievondst – fibula en Romeinse onleesbare munt, brons, 23mm doorsnede en 3mm	Romeins Periode	850 meter ten zuidwesten
202575	Hansbekeveer, Zomergem	kuil	Romeinse Tijd	900 meter ten zuidwesten
202341	Hansbekeveer-west, Bellem	gracht	onbepaald	950 meter ten zuidwesten
32847	Hoetsel II, Zomergem	“middeleeuwse bewoning”	Middeleeuwen	950m ten noordoosten

Zoals uit de meldingen binnen de 1 kilometer mag blijken , er zijn meerder vindplaatsen gekend in de verre omgeving van het site. Vondsten uit de romeinse periode bevinden zich ten zuiden en zuidwesten van het terrein ca 800- 1000 meter afgelegen. De vondsten bestaan uit opgravingsvondsten en uit talrijke metaaldetectievondsten. Locaties voor Middeleeuwen zijn ook in de verre gekend, vooral in de toenmalige gemeente Ro. Het is opmerkelijk dat oudere archeologische periodes afwezig zijn qua locaties, zoals Steentijd, nochtans de ligging lijkt aan de hand van de landschappelijke data gunstig voor het aantreffen van dergelijke sites.

BELGISCH MOLENBESTAND MOLENS

Het Belgisch molenbestand geeft voor de directe omgeving van het studiegebied geen molens. In de verdere omgeving zijn een aantal molen, maar worden hier niet besproken wegens de grote afstand. Meerdere molens bevinden zich ten noorden en oosten van Zomergem centrum, ze zijn ook in het centrum van Zomergem gelegen. Ten zuiden van het terrein , op het overkant van de Kanaal Gent-Brugge zijn in Bellem ook voorbeelden voor molens en ook in Hoetsel. . [Online] Molenecho’s, bezocht op 22/02/2017).

4.3 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

4.3.1 FRICXKAART (CA. 1712)

De Fricxkkaart is door zijn schaal en projectieproblemen onbruikbaar voor een nauwkeurige landschappelijke analyse. Het onderzoeksgebied is verschoven ten opzichte van de reële positie, het bevindt zich meer naar het noorden.

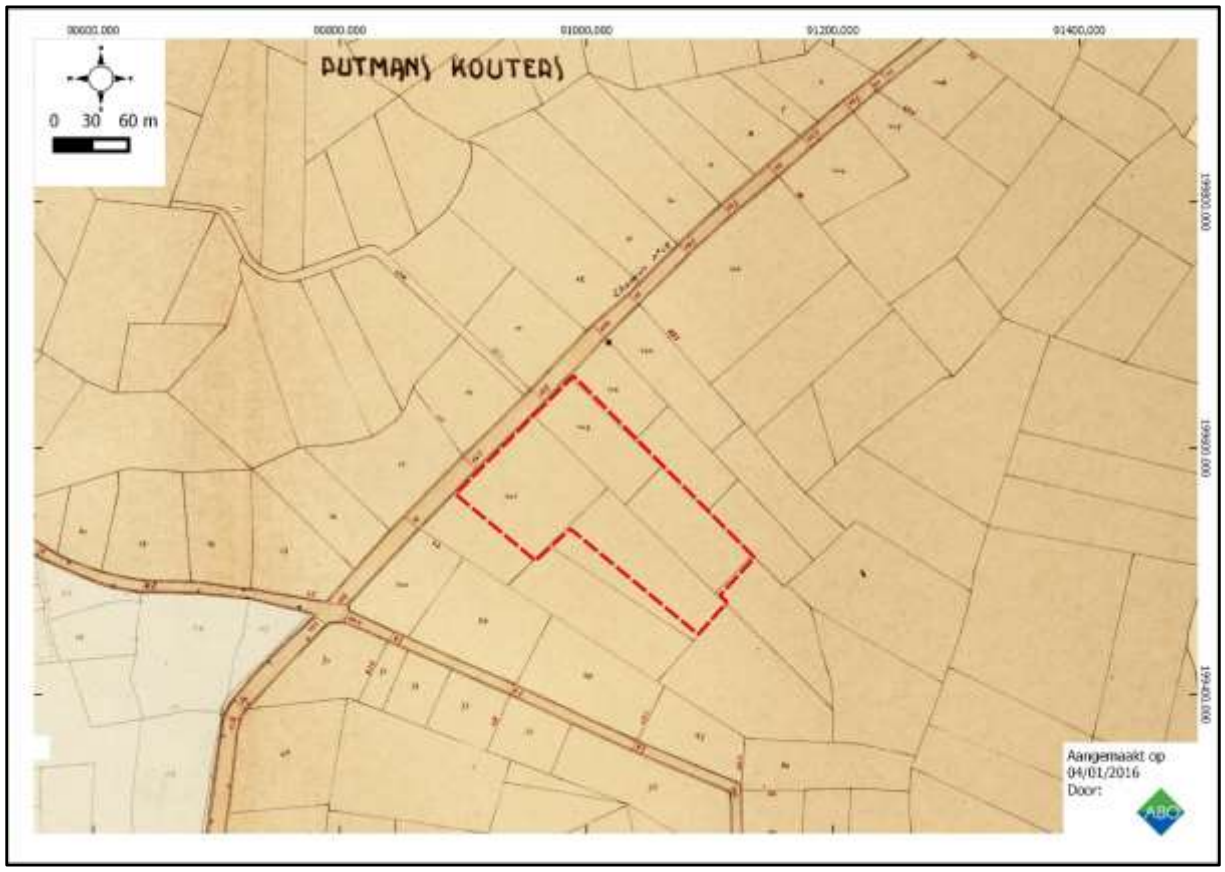
4.3.2 FERRARISKAART (CA. 1771- 1778)



Figuur 26: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016)

De kaart van Ferraris toont reeds het tracé van de huidige Spinhoutstraat en de Rostraat. Het meest westelijke gedeelte langs de straatkant wordt weergegeven als in cultuur gebracht akkerland, terwijl het overige aangeduid wordt als bebost terrein. Er wordt geen bebouwing aangeduid.

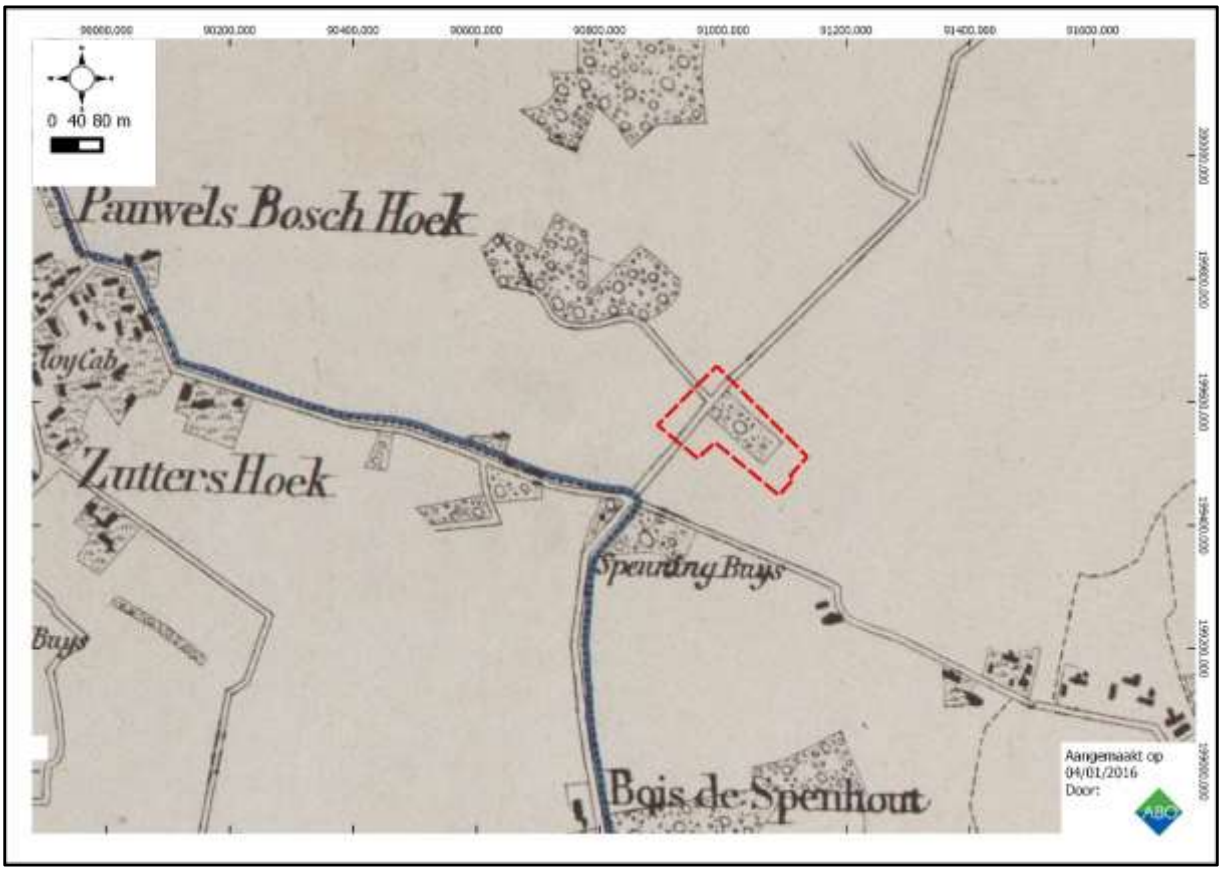
4.3.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)



Figuur 27: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016)

De Atlas der Buurtwegen toont enkel een indeling van percelen. De omliggende gemeenten werden al op de kaart aangeduid , zoals Hoestel of belangrijke plaatsen zoals de Putmans kouters. Er wordt nog steeds geen bebouwing aangeduid en verschaft de kaart dus geen relevante informatie voor het projectgebied.

4.3.4 VANDERMAELENKAART (CA. 1846-1854)



Figuur 28: Vandermaelen kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016)

Ook de Vandermalenkaart toont ter hoogte van het onderzoeksgebied een bebost areaal en verschaft tevens geen relevante informatie voor het onderzoeksgebied. Ten zuidoosten van het terrein bevindt zich “Ro stratae”, ten noordwesten van het terrein bevindt zich de “Zutters Hoek” en de “Pauwels Bosch Hoek”. Ten zuiden van het onderzoeksterrein werd de “Spenning Buys” en de “Bois de Spenhout” aangetroffen.

4.3.5 POPPKAART (CA. 1842-1879)



Figuur 29: Poppkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Rood) en de huidige situatie (bron: Geopunt 2016)

De kaart van Popp toont tevens slechts een perceelsindeling en reikt geen verdere informatie aan. Ten opzichte van de vorige kaarten is er weinig verschil te zien in het omgeving. Het bewoning concentreert zich steeds in de omliggende woonkernen, een matige groei is aanwezig in Zomergem.

4.4 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN



Figuur 30: Kleinschalige luchtfoto 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016)



Figuur 31: Orthofoto 2013-2015 met aanduiding van het onderzoeksgebied (bron: Geopunt 2016)

Volgens de vroegste luchtfoto's verandert de functie van het terrein niet ten opzichte van het vroegere bestemming, het word nog steeds onbewoond als landbouwgrond benut. In de directe omgeving zijn kleine veranderingen herkenbaar. Langs de Rostraat komen gebouwen bij en de gehuchtjes in de omgeving tonen een lichte groei. Op de kaarten van 1979-1990 ziet men de kleine tijdelijke gebouwtje verschijnen in het midden van het terrein. De omgeving verandert niet radicaal, ten noorden van het terrein ter hoogte van Hoetsel is lintbebouwing aanwezig. Op de recentste luchtfoto's is het algemeen groei van Zottegem vast te stellen. Ten zuiden van het onderzoeksgebied langsheen de Spenningstraat richting de Kanaal van Gent-Brugge komen enkele industriegebouwen langsheen de weg, maar hebben geen grote invloed op het landschap. Het terrein zelf heeft zijn huidige vorm aangenomen, het werd als landbouwgrond benut. Er staan bomen langs de perceelgrenzen en langsheen de weg.

5 BESLUIT

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Op basis van landschappelijke en archeologisch/historische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van eventuele archeologische vindplaatsen ter hoogte van het studiegebied. Hierbij wordt er van uitgegaan dat het spreidingspatroon van archeologische vindplaatsen sterk afhankelijk is van de fysieke eisen die werden gesteld aan het landschap.

Voor pre-agrarische gemeenschappen (paleolithicum t/m mesolithicum) was een ecologisch divers landschap belangrijk. De mens trok zijn tijdelijke kampementen meestal op langs overgangszones van nat naar droog, zoals bijvoorbeeld op hoger gelegen droge zandleembodems. Doch de kans op in situ bewaring van dergelijke sites is echter gering. Ze bestaan namelijk enkel uit oppervlakte spreiding van werktuigen en verbrande organische resten gecombineerd met ondiepte (haard)kuilen. De sites en sporen blijven enkel bewaard indien ze relatief snel na hun vorming worden afgedekt door sediment. De quartairgeologische sequentie verraadt echter dat er geen bedekte loopvlakken kunnen worden verwacht ter hoogte van het studiegebied wat een in situ bewaring van paleolithische en mesolithische sites nagenoeg uitsluit.

Bij de introductie van de landbouw werd de geschiktheid van de bodem voor het plegen van akkerbouw een cruciaal criterium. De eerste akkers werden op de vruchtbaarste en eenvoudig te bewerken gronden aangelegd. De natuurlijke bodems ter hoogte van het studiegebied bestonden uit matig droge zandleembodems met gunstig waterregime die zeer geschikt waren voor akkerbouw en veeteelt. Toch is in de buurt van het studiegebied (nog) geen indicatie opgedoken van neolithische bewoning.

De gunstige landschappelijke positie voor het plegen van landbouw wordt pas archeologisch zichtbaar vanaf de Romeinse tijd, getuige hiervan is de vermelding van Romeinse nederzettingssporen ten zuidoosten van het onderzoeksgebied.

Voor wat de latere perioden betreft zijn er onmiddellijk ten zuiden van het projectgebied cartografische aanwijzingen aantoonbaar die in verband gebracht kunnen worden met laatmiddeleeuwse bewoning. Echter daadwerkelijk vondsten of sporen werden tot op heden nog niet aangetroffen in de nabije omgeving maar zijn dus reëel.

Alle eerder opgenoemde sporen, met uitzondering van paleolithische en mesolithische sporen, worden verwacht net onder de teelaarde, meer bepaald ter hoogte van de B-horizont. Gezien de geplande werkzaamheden dieptes zullen bereiken waarop deze B-horizont wordt verstoord, zijn de archeologische sporen die potentieel op het terrein aanwezig zijn, dus onmiddellijk bedreigd. Het is daarom aangewezen om een prospectie met ingreep in de bodem uit te voeren in de vorm van proefsleuven. Op deze manier kan een representatief inzicht in de bodem worden bekomen om na te gaan of de hoge archeologische verwachting op terrein wordt ingelost.

5.2 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

Het potentieel tot kennisvermeerdering bestaat hier voornamelijk uit het aantreffen van sporen van rurale bewoning of agrarische activiteiten uit de Romeinse tijd en de Middeleeuwen. Sporen uit het Paleo –en Mesolithicum worden niet verwacht, maar hun aanwezigheid kan niet worden uitgesloten. Door de aanwezigheid van matig droge zandleembodems (die bevorderlijk zijn voor akkerbouw en veeteelt), bestaat er een kleine kans om Neolithische sites aan te treffen.

Een groot deel van het studiegebied ligt bovendien minstens sinds het eind van de 18e eeuw (zie Ferrariskaart) onder weiland. Er is dus een grote kans op het aantreffen van ongeroerde archeologische lagen onder de teellaag. Het kennispotentieel van het studiegebied is bijgevolg dermate groot dat een verder onderzoek noodzakelijk is.

Een groot kennispotentieel wil echter nog niet zeggen dat er ook daadwerkelijk relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Een volledige opgraving in deze fase van het onderzoek zou bijgevolg niet opportuun zijn. We adviseren daarom, om eerst een deel van het terrein te prospecteren door middel van continue proefsleuven ten einde het archeologisch potentieel van het studiegebied verder te onderzoeken.

Het terreinonderzoek zal uitgevoerd worden via een uitgesteld traject, aangezien de huidige eigenaar geen toestemming voor terreinwerk geeft (zie bijlage 2).

5.3 SAMENVATTING

Uit bureauonderzoek kwam naar voor dat het studiegebied een archeologisch potentieel heeft voor sporen uit de Romeinse tijd tot en met de Nieuwe Tijd. Vroegere archeologische perioden kunnen ook aanwezig zijn , zoals Neolithicum.

De natuurlijke bodems ter hoogte van het studiegebied bestonden uit matig droge zandleembodems met gunstig waterregime die zeer geschikt waren voor akkerbouw en veeteelt. Deze gronden trokken mogelijk reeds vroeg landbouwers aan.

De goede landschappelijke positie van de percelen, gunstig voor het plegen van landbouw, maakt het studiegebied aantrekkelijk voor bewoning vanaf de Romeinse tijd wat kan aangetoond worden in de bredere regio.

De combinatie van het grote archeologisch potentieel en gunstige bewaringsomstandigheden van het terrein noopt ons een verder onderzoek te adviseren onder de vorm van een proefsleuvenonderzoek.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Didier Reyns	Director		21 februari 2017
Patrick Hambach	Director		21 februari 2017
Tim Moerenhout	Business Unit Manager		21 februari 2017
Jan Coenaerts	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		21 februari 2017

7 BIBLIOGRAFIE

7.1 LITERAIRE BRONNEN

Van Ranst, E & Sys, C. 2000: Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (schaal 1:20.000). Laboratorium voor Bodemkunde, Krijgslaan 281/S, 9000 Gent.

7.2 ONLINE BRONNEN

CadGIS 2016: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 26 september 2016).

Geoportaal onroerend Erfgoed: Centraal Archeologische Inventaris [online], geo.onroerenderfgoed.be (geraadpleegd 13/10/2016)

Geopunt Vlaanderen 2016: Basiskaarten (orthofoto's 1971/2015; GRB, topografische kaart (klassieke reeks)) [Online], http://www.geopunt.be/kaart (geraadpleegd op 26 september 2016).

Geopunt Vlaanderen 2016: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], http://www.geopunt.be/kaart (geraadpleegd op 26 september 2016).

Geopunt Vlaanderen 2016: Bodemkaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], http://www.geopunt.be/kaart (geraadpleegd op 26 september 2016).

Inventaris Onroerend Erfgoed: Inventaris bouwkundig erfgoed [online], https://inventaris.onroerenderfgoed.be (geraadpleegd 22/12/2016).

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online],. www.ngi.be (geraadpleegd op 26 september 2016).

Van Ranst E & Sys C., 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000), Gent: Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent.

8 BIJLAGEN:

8.1 GRONDVERZET, BESTAANDE TOESTAND, TOEKOMSTIGE TOESTAND EN INRICHTINGSPLAN

Zie hfst 2

8.2 BRIEF EIGENAAR

Marc Werbrouck

Cadzandstraat 3

9112 Sint-Niklaas (Sinaai)

Sinaai, 20 januari 2017

Geachte,

Ik, ondergetekende Marc Werbrouck, Cadzandstraat 3, 9112 Sint-Niklaas (Sinaai), eigenaar van de 4 kadastrale percelen gelegen te 9930 Zomergem, Spinhoutstraat (zonder nr), sectie E, nummers 370A, 371E, 372B en 373, met een totale oppervlakte van 2ha 27a 47ca, geef voorlopig geen toestemming aan derden om mijn eigendom daar te betreden voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek onder welke vorm dan ook, zolang de bouwvergunning voor mijn project niet verleend is.

Echter, zodra de binnenkort nog aan te vragen bouwvergunning verleend is, mogen de terreinwerken die eventueel nodig zouden zijn voor het uitvoeren van verder archeologisch onderzoek, wél uitgevoerd worden.

Hoogachtend,

Getekend

Marc Werbrouck

20/01/2017